

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ДИЗАЙНУ ТА ТРАНСПОРТУ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОЄКТУВАННЯ ТА
ДИЗАЙНУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до лабораторних робіт з дисципліни
«Основи композиції та дизайн графічних об'єктів»
для студентів усіх форм навчання
(частина 1)

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність – 122 КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ
Освітня програма – КОМП'ЮТЕРНИЙ ДИЗАЙН

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ДИЗАЙНУ ТА ТРАНСПОРТУ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОЄКТУВАННЯ ТА
ДИЗАЙНУ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до лабораторних робіт з дисципліни
«Основи композиції та дизайн графічних об'єктів»
для студентів усіх форм навчання
(частина 1)

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність – 122 КОМП'ЮТЕРНІ НАУКИ
Освітня програма – КОМП'ЮТЕРНИЙ ДИЗАЙН

Затверджено на засіданні
кафедри інформаційних технологій
проєктування та дизайну
Протокол № 7 від 30.01.2025

Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни «Основи композиції та дизайн графічних об'єктів» для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 122 Комп'ютерні науки, за освітньо-професійною програмою «Комп'ютерний дизайн» (частина 1) / Укл.: В. О. Вайсман, В. Г. Шатохіна – Одеса : Національний університет «Одеська політехніка», 2025. – 38 с.

Укладачі:

Вайсман В. О., д.т.н., професор кафедри
Шатохіна В. Г., асистент кафедри

Методичні рекомендації спрямовані на набуття знань та практичних навичок у сфері композиції, візуального мислення та дизайнерського аналізу через систематичне виконання лабораторних робіт. У першій частині розглянуто цілі, завдання, способи обробки результатів, а також структуру практичної діяльності, що дозволяє забезпечити поетапний та усвідомлений підхід до вивчення основ композиції та візуальної мови. Лабораторні роботи передбачають аналітичну і творчу роботу зі зразками мистецтва, фотографіями, дизайнерськими рішеннями та розробкою власних композицій, що базуються на ключових поняттях композиційного аналізу: колір, форма, текстура, ритм, симетрія, баланс, перспектива, світло й тінь, а також сучасні підходи у графічному та цифровому дизайні.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №1. АНАЛІЗ КОМПОЗИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ У ТВОРАХ МИСТЕЦТВА РІЗНИХ ЕПОХ	7
1.1 Теоретичні відомості	7
1.2 Завдання до роботи	7
1.3 Опис способу обробки результатів	8
1.4 Опис ходу роботи	8
1.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	8
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №2. ВПРАВИ НА РОЗУМІННЯ БАЛАНСУ ТА ПРОПОРЦІЙ	9
2.1 Теоретичні відомості	9
2.2 Завдання до роботи	9
2.3 Опис способу обробки результатів	12
2.4 Опис ходу роботи	12
2.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	12
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №3. ЗОЛОТИЙ ПЕРЕТИНУ ВІЗУАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ	13
3.1 Теоретичні відомості	13
3.2 Завдання до роботи	13
3.3 Опис способу обробки результатів	15
3.4 Опис ходу роботи	15
3.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	15
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №4. КОЛІР ТА КОЛІРНА ГАМА У КОМПОЗИЦІЇ	16
4.1 Теоретичні відомості	16
4.2 Завдання до роботи	16
4.3 Опис способу обробки результатів	18
4.4 Опис ходу роботи	18
4.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	18
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №5. ТЕКСТУРА, МАТЕРІАЛИ ТА ПРОСТІР У КОМПОЗИЦІЇ.	18
5.1 Теоретичні відомості	19
5.2 Завдання до роботи	19
5.3 Опис способу обробки результатів	20
5.4 Опис ходу роботи	21
5.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	21
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №6. РИТМ ТА ПОВТОРЕННЯ. БАЛАНС ТА ДИСБАЛАНС. СИМЕТРІЯ ТА АСИМЕТРІЯ.	21
6.1 Теоретичні відомості	21
6.2 Завдання до роботи	22
6.3 Опис способу обробки результатів	23
6.4 Опис ходу роботи	23
6.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	24
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №7. ВПЛИВ СВІТЛА ТА ТІНІ.	24

7.1	Теоретичні відомості	24
7.2	Завдання до роботи	24
7.3	Опис способу обробки результатів	25
7.4	Опис ходу роботи	26
7.5	Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	26
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №8. ТОН ТА КОНТРАСТ.		26
8.1	Теоретичні відомості	26
8.2	Завдання до роботи	26
8.3	Опис способу обробки результатів	28
8.4	Опис ходу роботи	28
8.5	Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	28
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №9. ДИНАМІКА ТА РУХ. ПРОСТІР ТА ПЕРСПЕКТИВА. РІЗНІ КУЛЬТУРИ ТА ПСИХОЛОГІЯ У КОМПОЗИЦІЇ.		28
9.1	Теоретичні відомості	28
9.2	Завдання до роботи	29
9.3	Опис способу обробки результатів	30
9.4	Опис ходу роботи	30
9.5	Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	31
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №10. КОМПОЗИЦІЯ У ЖИВОПИСІ ТА ФОТОГРАФІЇ.		31
10.1	Теоретичні відомості	31
10.2	Завдання до роботи	32
10.3	Опис способу обробки результатів	32
10.4	Опис ходу роботи	32
10.5	Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	32
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №11. КОМПОЗИЦІЯ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ ТА АБСТРАКТНОМУ МИСТЕЦТВІ		33
11.1	Теоретичні відомості	33
11.2	Завдання до роботи	33
11.3	Опис способу обробки результатів	34
11.4	Опис ходу роботи	34
11.5	Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	35
ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №12. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КОМПОЗИЦІЇ. ЕКСПЕРИМЕНТИ ТА НЕТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ.		35
12.1	Теоретичні відомості	35
12.2	Завдання до роботи	35
12.3	Опис способу обробки результатів	37
12.4	Опис ходу роботи	37
12.5	Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи	37
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК		38

ВСТУП

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, навчальна дисципліна «Основи композиції та дизайну графічних об'єктів» є важливою складовою професійної підготовки здобувачів і формує фундамент для їх подальшої творчої та професійної діяльності в сфері дизайну.

Сучасне суспільство вимагає від майбутніх дизайнерів здатності працювати в умовах динамічного візуального середовища, де важливу роль відіграє вміння створювати змістовні, виразні й композиційно зважені візуальні образи. Студентам необхідно оволодіти інструментами візуальної комунікації, основами образного та композиційного мислення, розумінням принципів гармонії, контрасту, ритму, симетрії, асиметрії, пропорцій та візуального балансу.

Мета дисципліни — забезпечити студентів теоретичними знаннями та практичними навичками, необхідними для свідомого створення графічних композицій. Навчання орієнтоване на розвиток творчого потенціалу, естетичної чутливості, формування індивідуального стилю, а також засвоєння основ професійної роботи з візуальними образами, формами та простором.

Завдання дисципліни:

1. Освоїти базові принципи композиції в образотворчому та прикладному дизайні.
2. Сформувати навички аналізу графічних, художніх і дизайнерських творів.
3. Ознайомити з сучасними підходами до композиційного проектування.
4. Розвинути здатність створювати власні візуальні проекти з урахуванням естетичних, функціональних і комунікативних вимог.
5. Виховати розуміння ролі композиції в графічному, візуальному та предметному дизайні.

Особливу увагу в курсі приділено синтезу традиційних і сучасних методів композиційної побудови: студенти вивчають взаємозв'язок класичних принципів із динамікою нових технологій, цифрових середовищ і візуальних трендів, що сприяє їхній готовності до адаптації в професійному дизайні.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №1. АНАЛІЗ КОМПОЗИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ У ТВОРАХ МИСТЕЦТВА РІЗНИХ ЕПОХ

Мета: Ознайомитися з різноманітністю композиційних підходів, використаних у творах мистецтва, та розвинути навички аналітичного мислення та критичного аналізу через безпосереднє спостереження та порівняльний аналіз. Завдання спрямоване на поглиблення розуміння студентами впливу історичного та культурного контексту на художній вираз та використання композиційних елементів.

1.1 Теоретичні відомості

Композиція – це система організації візуальних елементів у межах зображення, яка визначає сприйняття та емоційний вплив твору мистецтва. Вона формується шляхом взаємодії таких основних складових, як баланс, ритм, фокус, пропорції, контраст, динаміка та колір. Розуміння цих елементів є ключем до аналізу будь-якого художнього твору, а також до створення власних композицій.

У мистецтві різних історичних епох простежуються відмінні композиційні стратегії:

- 1) *Античність* – симетрія, пропорційність, гармонія; часто застосовувалися математично точні схеми.
- 2) *Середньовіччя* – композиція підпорядковувалась ідеї духовної ієрархії (наприклад, великі фігури святих у центрі, дрібні - по краях).
- 3) *Ренесанс* – застосування правил перспективи, "золотий перетин", баланс форми і змісту. Людина - центр композиції.
- 4) *Бароко* – динамічні, багаторівневі композиції з різкими контрастами світла і тіні (кьяроскуро), емоційність і драматизм.
- 5) *Класицизм* – строгі осьові побудови, ідеалізація форм, чітка симетрія.
- 6) *Романтизм* – акцент на емоційний стан, використання композиції для підсилення переживань.
- 7) *Імпресіонізм* – композиція часто фрагментована, зображення "моменту", динамічність кольору та світла.
- 8) *Модернізм і постмодерн* – руйнування класичних схем, експеримент із простором, свободою композиції та інтерпретацією.

Ключовим у виконанні завдання є вміння побачити логіку побудови зображення: куди спрямований погляд глядача, як художник досягає глибини, динаміки чи спокою. Важливо також розуміти вплив культурного й історичного контексту на вибір композиційного рішення.

Що потрібно знати перед виконанням завдання:

- Що таке баланс (симетричний, асиметричний, радіальний);
- Як визначати центр композиції та способи привернення уваги (контраст, масштаб, спрямовані лінії);
- Роль кольору – теплі/холодні кольори, колірні акценти;
- Що таке ритм у зображенні (повторення форм, варіації);
- Як працює перспектива – лінійна, повітряна;
- Приклади відомих картин з різних епох, які ілюструють певний композиційний прийом (наприклад, «Темна вечір» Леонардо да Вінчі – приклад центральної перспективи).

1.2 Завдання до роботи

1. Виберіть 10 творів мистецтва з різних художніх епох (наприклад, Ренесанс, Імпресіонізм, Сучасне мистецтво).
2. Проаналізуйте кожен твір, звертаючи увагу на такі аспекти композиції, як баланс, ритм, фокус, пропорційність та використання кольору.

3. Опишіть, як ці композиційні елементи впливають на емоційний тон та загальне сприйняття кожного твору.
4. Порівняйте ці композиційні стратегії та опишіть, як вони відображають культурні та історичні контексти своєї епохи.

1.3 Опис способу обробки результатів

Результати роботи студент обробляє у вигляді порівняльного аналітичного огляду. Для кожного твору слід виділити ключові композиційні характеристики, описати їх вплив на сприйняття, а також виявити особливості, пов'язані з культурно-історичним контекстом. Зібрані дані оформлюються в таблицю або текстовий огляд із візуальними вставками (зображенням творів, схемами композиції). Після індивідуального аналізу виконується загальний порівняльний розділ, у якому узагальнюються виявлені тенденції та відмінності. Важливо сформулювати висновки щодо еволюції композиційних стратегій у зв'язку з розвитком естетичних і культурних цінностей.

1.4 Опис ходу роботи

- 1) Ознайомтесь із основними художніми епохами та їх особливостями: Класика, Ренесанс, Бароко, Рококо, Романтизм, Реалізм, Імпресіонізм, Постімпресіонізм, Модернізм, Сучасне мистецтво.
- 2) Виберіть по одному твору з кожної епохи (усього 10), керуючись принципом різноманіття жанрів і авторських стилів.
- 3) Зберіть зображення вибраних творів у цифровій або друкованій формі.
- 4) Для кожного твору проаналізуйте:
 - Баланс (симетричний/асиметричний);
 - Ритм і повтор;
 - Центр композиції / точка фокусу;
 - Пропорції, масштаб;
 - Кольорове рішення (домінанта, контраст).
- 5) Зробіть короткий опис емоційного впливу кожного твору на глядача.
- 6) Напишіть висновки: які композиційні принципи залишаються сталими, а які еволюціонували разом зі зміною художньої парадигми.

1.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

Рекомендується оформлювати звіт у вигляді PDF-документа, який містить такі елементи:

- 1) Короткий огляд історичних етапів мистецтва, що охоплює вибрані епохи.
- 2) Перелік стилів і художників, твори яких обрано, із зазначенням дати створення та назви твору.
- 3) Зображення творів (рекомендовано у хорошій якості).
- 4) Аналітичний опис кожного твору, оформлений у таблиці або блоках:
 - композиційний аналіз;
 - вплив на сприйняття.

Зверніть увагу на те, як художник використовує світло та тінь для створення глибини та об'єму. Розгляньте, як розташування та розмір фігур впливають на композиційний баланс. Оцініть, як колірна палітра та її варіації впливають на настрій твору. Опишіть, як композиція веде око глядача через твір мистецтва.

- 5) Висновковий текст, у якому студент описує свої спостереження, відкриття та здобуті навички критичного аналізу.

Час виконання: 3 години.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №2. ВПРАВИ НА РОЗУМІННЯ БАЛАНСУ ТА ПРОПОРЦІЙ

Мета: Застосування та поглиблення теоретичних знань про основні принципи композиції, зокрема лінії та форми, для розвитку вмінь створювати збалансовані та пропорційні візуальні композиції, що є критично важливим для подальшого творчого та професійного розвитку в області мистецтва та дизайну. Виконання цієї роботи допоможе краще зрозуміти, як баланс та пропорції впливають на візуальну структуру та естетичну привабливість композиції.

2.1 Теоретичні відомості

Композиція – це система організації елементів на площині або в просторі, яка формує візуальне сприйняття твору мистецтва. Одними з основних принципів композиції є симетрія, асиметрія та ритм – саме ці *поняття є базовими* при побудові гармонійного та водночас динамічного візуального рішення.

Симетрія – це принцип дзеркального розміщення елементів відносно осі. Вона створює відчуття порядку, стабільності, гармонії. Симетрія часто використовується в архітектурі, класичних картинах, декоративному мистецтві.

Вона буває:

- *Дзеркальна* (основа класичних фасадів);
- *Осьова* (розміщення елементів по центру відносно вертикальної чи горизонтальної осі);
- *Радіальна* (розміщення по колу, приклад - розетки, мандали, композиції в релігійній архітектурі).

Асиметрія – це вільніше розміщення елементів, яке базується на візуальному балансі. Об'єкти можуть бути різними за розміром, формою чи кольором, але їх сумарна композиційна вага має бути врівноваженою. Асиметрія дозволяє створювати динамічні, сучасні, експресивні образи. Вона активно використовується в сучасному дизайні, живописі модернізму, афішах, веб-інтерфейсах.

Ритм – це повторення елементів (форм, ліній, кольору) у певній послідовності. Він організовує простір, задає темп, створює рух для погляду глядача. Ритм буває:

- Регулярний (однакові повтори – як у візерунках);
- Змінний (варіації розміру, форми або кольору);
- Наростаючий (збільшення або зменшення елементів у напрямку).

Композиційна побудова базується на уявленні про візуальну вагу: великі, контрастні або складні елементи мають більше візуальне навантаження, тому навіть у асиметрії необхідно зберігати баланс.

Що потрібно знати перед виконанням завдання:

- Як відрізнити симетрію від асиметрії у відомих творах мистецтва;
- Які прийоми дозволяють створити асиметричний, але врівноважений простір;
- Як за допомогою ритму керувати поглядом глядача та формувати візуальний порядок; ?Вплив симетрії/асиметрії на емоційне сприйняття;

2.2 Завдання до роботи

1. Створення симетричної композиції

Створіть 1 симетричну композицію, використовуючи прості геометричні форми та лінії. Зверніть увагу на рівновагу між елементами з обох сторін від центральної осі.

2. Аналіз асиметрії

Проаналізуйте 2 асиметричні твори мистецтва з представлених нижче (рис. 2.1-2.6) та визначте, як було досягнуто балансу без дзеркальної симетрії (2-4 речення).

Рисунок 2.1 – «Клятва Горатії» Жак-Луї Давида

Рисунок 2.2 – «Зоряна ніч» Вінсента Ван Гога

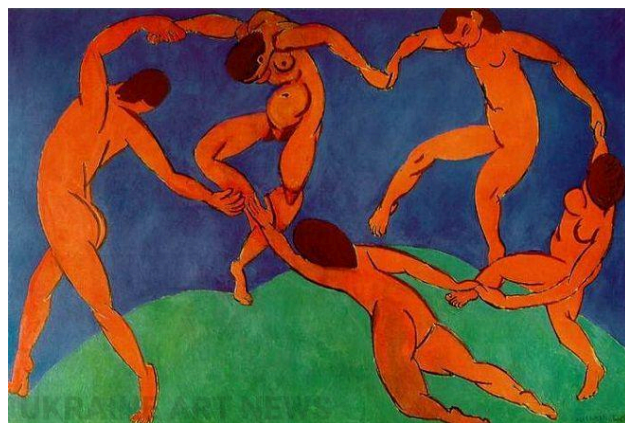

Рисунок 2.3 – «Танець» Анрі Матісса

Рисунок 2.4 – «Велика хвиля біля берегів Канагави» Кацусіка Хokusая

Рисунок 2.5 – «Нічний кофе» Поля Гогена

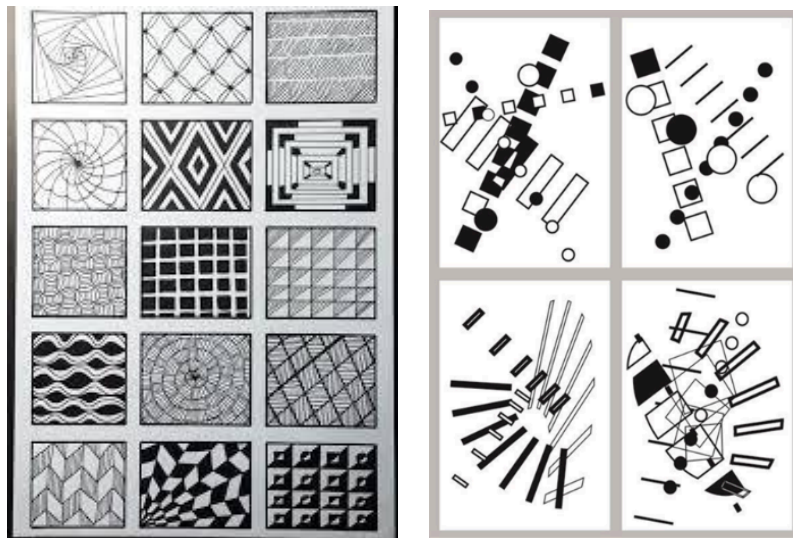
Рисунок 2.6 – «Портрет Дори Маар» Пабло Пікассо

3. Експеримент з пропорціями в збалансованій композиції

Створіть серію ескізів (3-4), де проекспериментуйте з пропорціями декількох об'єктів, змінюючи їх розміри та відношення між ними.

4. Вправи на створення ритму

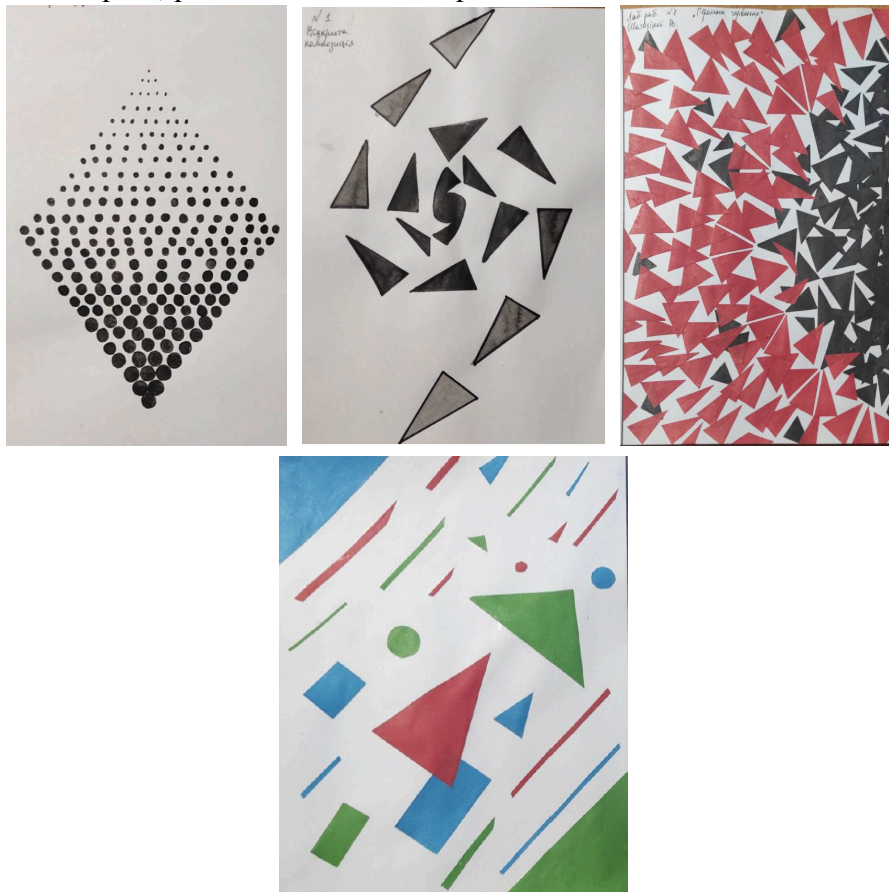
Створіть 1 композицію, яка використовує повторення та альтернацію форм, щоб створити відчуття ритму та руху.

Рисунки 2.7-2.8 – Приклади робіт до 4 завдання

5. Дослідження точки фокусу

Створіть 1 композицію з явно вираженою точкою фокусу, використовуючи різні методи, такі як контраст, розміщення та кольорові акценти тощо.

Рисунки 2.9-2.12 – Приклади робіт до 5 завдання

2.3 Опис способу обробки результатів

Результати виконання лабораторної роботи мають бути оброблені у вигляді візуально-описового звіту. Для кожного завдання студент створює власні композиції (ескізи або цифрові роботи), а також короткі текстові пояснення до них. Важливо вказати:

- які принципи композиції застосовано (баланс, пропорції, ритм, фокус),
- як саме вони впливають на загальне візуальне сприйняття,

- які експерименти з пропорціями та ритмом були зроблені та який результат вони дали.

Результати роботи оформлюються у вигляді цифрового звіту в PDF з візуалізацією композицій, підписами та коротким аналізом до кожної частини.

2.4 Опис ходу роботи

- 1) Вивчення принципів симетрії й асиметрії. Пояснення ролі масштабу, ритму та фокусної точки у композиції.
- 2) Практичне виконання завдань.
- 3) Узагальнення результатів у вигляді висновку.
- 4) Підготовка та оформлення звіту.

2.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

Звіт оформлюється у візуально структурованому вигляді в PDF і має включати:

- 1) Короткий вступ, що описує поняття балансу, пропорцій, ритму і точки фокусу.
- 2) Сторінки з виконаними композиціями. Зображення кожної роботи або ескізу, короткий текстовий супровід (які принципи були використані, чому вибрано саме таке рішення, який візуальний ефект досягнуто).
- 3) Пояснення до аналізу художніх творів: назва твору, автор, рік створення, а також аналіз, як досягнуто балансу в асиметрії.

Час виконання: 5 годин.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №3. ЗОЛОТИЙ ПЕРЕТИНУ ВІЗУАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ

Мета: Ознайомлення з концепцією золотого перетину та його застосуванням у візуальному мистецтві, розвиток навичок створення гармонійних композицій та аналітичний огляд використання золотого перетину у відомих художніх творах.

3.1 Теоретичні відомості

Золотий перетин (або золота пропорція) – це математичне співвідношення, яке зустрічається у природі, архітектурі та мистецтві. Його числове значення приблизно дорівнює 1.618. Композиції, створені за цією пропорцією, зазвичай сприймаються гармонійними та привабливими на інтуїтивному рівні.

У мистецтві золотий перетин використовується для розміщення головних елементів, визначення пропорцій фігур або поділу площини. Замість розміщення об'єкта в центрі (що робить композицію статичною), його часто ставлять у точку перетину ліній золотого сітки – це створює природну, але динамічну композицію.

Один з найвідоміших способів візуалізації – це спіраль Фібоначчі, яка є наочним прикладом «природного» зростання і структурування композиції. Її можна побачити в мушлях, галактиках, квітах і численних творах мистецтва – від архітектури до живопису.

Також важливо знати про прямокутник золотого перетину, який часто застосовується в дизайні сторінок, фотографії, афіш. Це інструмент для розміщення тексту, зображень та ключових елементів, орієнтуючись на інтуїтивно приємну структуру

Що важливо знати перед виконанням:

- Формула золотого перетину (1:1.618);

- Як побудувати прямокутник або спіраль Фібоначчі;
- Як розміщення об'єктів за цією пропорцією впливає на гармонію композиції.

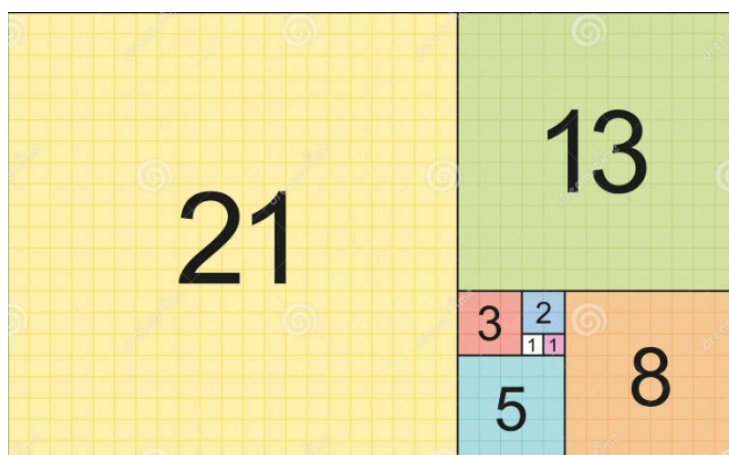
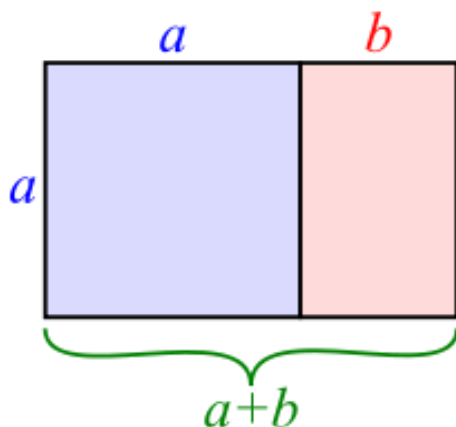
3.2 Завдання до роботи

1. Створення простих геометричних форм, які відповідають пропорціям золотого перетину (можна створити у графічній програмі/на аркуші/у 3д програмі).

1) Прямокутник золотого перетину та спіраль Фібоначчі.

Виберіть довжину однієї сторони прямокутника, наприклад, 8 см. Щоб знайти довжину другої сторони, помножте це число на золоте співвідношення (приблизно 1.618).

Таким чином, друга сторона буде $8 \text{ см} * 1.618 \approx 12.94 \text{ см}$.

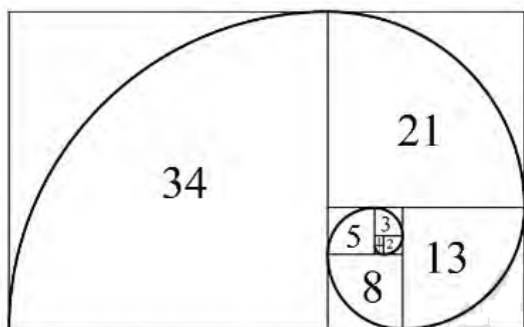

Рисунки 3.1-3.2 – Приклади робіт по золотому перетину

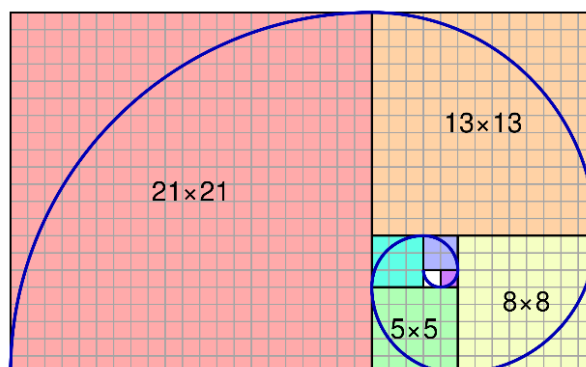
Обов'язково проставте розміри, щоб показати проведення розрахунків сторін.

2) Створіть серію квадратів, розміри яких відповідають числам Фібоначчі.

Наприклад, 1 см, 1 см, 2 см, 3 см, 5 см і так далі. Розташуйте квадрати так, щоб кожен новий квадрат торкався сторони попереднього. Потім намалуйте криву, яка проходить через кути цих квадратів, щоб створити спіраль.

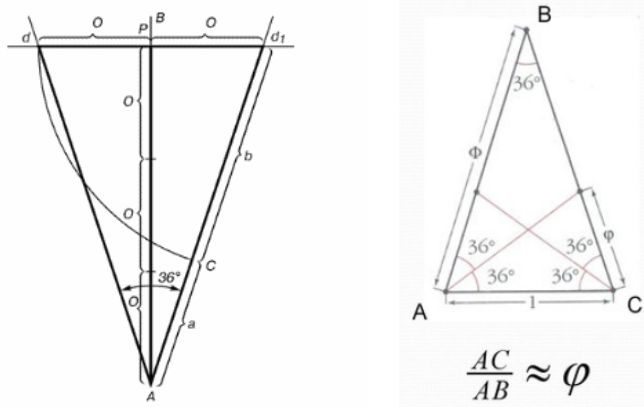

0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144...

3) Золотий трикутник.

Виберіть довжину основи трикутника, наприклад, 5 см. Використовуйте золоте співвідношення, щоб визначити довжину бічних сторін: $5 \text{ см} * 1.618 \approx 8.09 \text{ см}$. Намалюйте дві бічні сторони, які виходять з кінців основи під кутом, що формує вершину трикутника. Довжина цих сторін має бути 8.09 см. З'єднайте кінці бічних сторін, щоб утворити вершину трикутника.

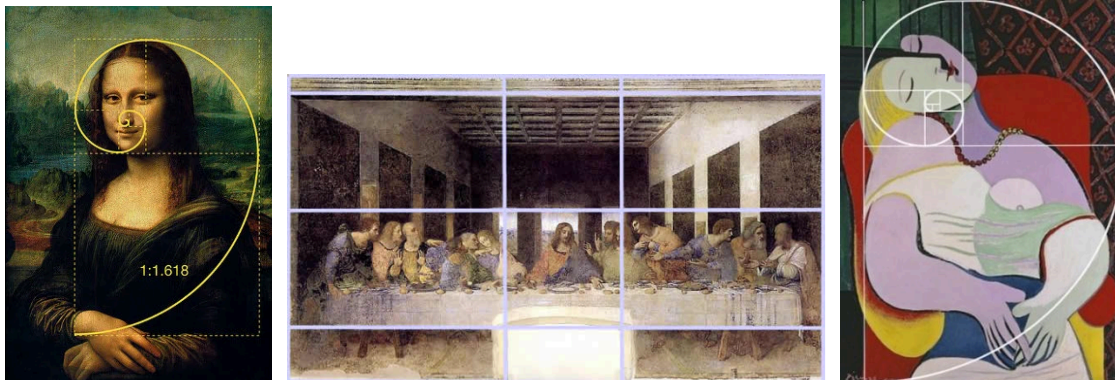
Рисунки 3.5-3.6 – Приклади робіт по золотому трикутнику

- Створіть 1 колаж на 5-6 зображень, де елементи розташовуються згідно з принципами золотого перетину. Це дозволяє не тільки практикувати розміщення об'єктів у просторі, але й розвиває відчуття гармонії та балансу в композиції.

Рисунки 3.7-3.8 – Приклади колажів по спіралі Фібоначчі

- Аналіз 3 відомих творів мистецтва на предмет використання золотого перетину (3-4 речення).

Рисунки 3.9-3.11 – Приклади творів

3.3 Опис способу обробки результатів

Результати цієї лабораторної роботи обробляються у формі візуально-аналітичного

звіту, який містить:

- самостійно створені геометричні конструкції, виконані відповідно до принципів золотого перетину;
- пояснення обчислень та побудов (з демонстрацією пропорцій і розмірів);
- створений композиційний колаж, що демонструє практичне застосування принципів золотого перетину;
- аналітичний огляд відомих творів мистецтва, в яких було застосовано це правило.

Завдання розвивають математичне мислення візуального дизайнера, аналітичні навички, відчуття пропорцій та композиційної гармонії.

3.4 Опис ходу роботи

- 1) Вивчення поняття **золотого перетину** ($\varphi \approx 1.618$) та **послідовності Фібоначчі**.
- 2) Ознайомлення з прикладами використання золотого перетину у мистецтві, дизайні, архітектурі та природі.
- 3) Обчислення сторони прямокутника. Побудова прямокутника із зазначеними розмірами.
- 4) Побудова послідовності квадратів на основі чисел Фібоначчі (1, 1, 2, 3, 5, 8...). Проведення спіральної кривої через кути квадратів.
- 5) Обчислення сторін золотого трикутника. Побудова фігури відповідно до отриманих розмірів.
- 6) Створення колажа з 5–6 зображень (фото, ілюстрацій, типографіки, форм тощо). Розміщення ключових елементів згідно зі спіраллю Фібоначчі або «золотим сіткуванням». Пояснення, як обране розташування створює баланс, куди веде погляд глядача.
- 7) Вибір 3 творів (наприклад: «Мона Ліза» Леонардо да Вінчі, «Створення Адама» Мікеланджело, «Композиція VIII» Кандинського). Опис у 3-4 реченнях, як художник використовує принципи золотого перетину для структурування простору або фокусу уваги.
- 8) Висновок.

3.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

Усі побудови дозволено виконувати в графічній програмі, на папері або у 3D редакторі. Звіт можна оформити у вигляді PDF-файлу з наступними розділами:

- 1) Зображення прямокутника золотого перетину, спіралі Фібоначчі та золотого трикутника із зазначенням обрахованих розмірів.
- 2) Пояснення до побудов: які розрахунки виконано, як отримано пропорції.
- 3) Зображення колажу та короткий аналіз композиції
- 4) Зображення та короткий текстовий опис, як і де у творі реалізовано принцип золотого перетину.
- 5) Узагальнення результатів у вигляді висновку.
- 6) Підготовка та оформлення звіту.

Час виконання: 5 годин.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №4. КОЛІР ТА КОЛІРНА ГАМА У КОМПОЗИЦІЇ

Мета: оволодіння принципами використання кольору та колірної гами для створення гармонійних та виразних композицій у дизайні.

4.1 Теоретичні відомості

Колір – потужний інструмент, що керує емоціями, атмосферою й увагою глядача. У композиції він може задавати настрій, створювати глибину або акцентувати ключові елементи. Важливо не тільки знати, як поєднувати кольори, але й розуміти психологію їхнього сприйняття.

Кольорова гама – це система взаємопов'язаних відтінків.

Найпоширеніші схеми:

- 1) *Монохромна* – відтінки одного кольору, що створюють стримане, елегантне враження;
- 2) *Комплементарна* – контрастні пари (наприклад, червоний/зелений), які додають енергії;
- 3) *Триада* – три кольори, рівновіддалені на колірному колі, для динамічної, але збалансованої композиції.

Колір також несе асоціативне навантаження: червоний – енергія, небезпека; синій – спокій, довіра; жовтий – радість, активність. Використання теплих та холодних тонів дозволяє контролювати простір: теплі «наближають» об'єкти, холодні – «віддаляють».

Для дизайнерів вкрай важливо вміти аналізувати бренд через колір. Кольори візуального стилю компанії здатні формувати цінності, викликати довіру чи збудження. Навіть незначна зміна палітри може змінити враження від продукту.

Що важливо знати перед виконанням:

- Основи колірного кола та типи гармонійних схем;
- Психологію кольору (що викликає той чи інший відтінок);
- Принципи контрасту та нюансів у кольорі;
- Як бренд використовує колір для ідентифікації;
- Вплив кольору на баланс, глибину та фокус у композиції.

4.2 Завдання до роботи

1. Створення 1 композиції та відображення її у 4 різних кольорових рішеннях.

- 1) У будь-якій програмі створюєте 1 композицію. При бажанні можна і на папері.
- 2) Відображаєте цю композицію у декількох різних відтінках:

а. Ахроматична композиція

У ній використовуються чорний колір, білий та всі відтінки сірого при «переході» від білого до чорного кольору. За законами колірної гармонії ці кольори є універсальними і прекрасно поєднуються з усіма хроматичними кольорами.

б. Монохроматична композиція

Монохроматична композиція – колірна комбінація, побудована на різних відтінках одного кольору, які відрізняються за яскравістю та/або насиченістю.

Виберіть один колір та створіть композицію, використовуючи лише різні відтінки цього кольору.

с. Комплементарний контраст

Використання протилежних кольорів з колірного колеса. Це створює враження жвавості та напруження. Приклад: червоний та зелений, синій та помаранчевий, жовтий і фіолетовий.

Виберіть два протилежні кольори та створіть композицію, використовуючи лише їх та їхні відтінки.

Рисунки 4.1-4.2 – Кольорові кола

д. Контраст теплих та холодних кольорів

Поєднання теплих (червоний, жовтий, помаранчевий) та холодних (синій, зелений, фіолетовий) відтінків. Це створює баланс та гармонію. Використовуйте триаду кольорів для створення більш динамічної композиції. Аналізуйте, як взаємодія між трьома кольорами створює візуальний інтерес.

Виберіть триаду та створіть композицію, використовуючи лише їх.

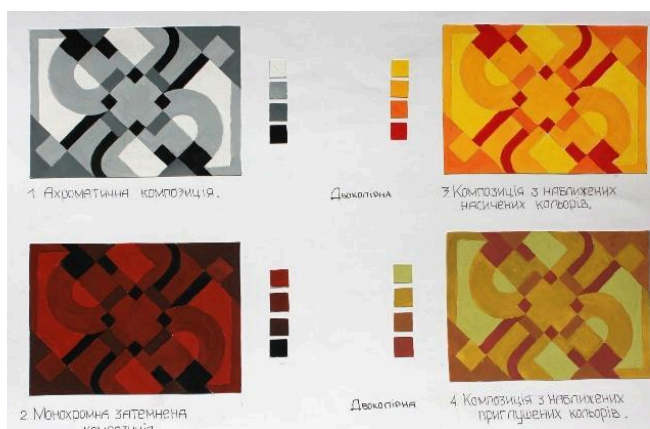

Рисунки 4.3 – Триада кольорів

Приклади:

Рисунки 4.4-4.5 – Приклади контрасту теплих та холодних кольорів

Рисунки 4.6 – Приклад теплих кольорів

2. Вплив кольору на світовий відомий бренд

Виберіть будь-який відомий бренд та проаналізуйте його кольорову палітру. Опишіть, як зміна кольорів може вплинути на сприйняття бренду. 2-3 дизайни одного бренду, 5-7 речень мінімум.

4.3 Опис способу обробки результатів

Результати роботи оформлюються у вигляді візуального аналізу та серії кольорових композицій, створених на основі одного базового дизайну. Студент експериментує з різними кольоровими гармоніями: ахроматичною, монохромною, комплементарною та теплохолодною. Для кожної версії композиції надається короткий аналіз візуального ефекту, який викликає відповідна палітра. Також студент виконує аналітичне дослідження бренду, порівнюючи фірмову кольорову палітру та її можливі варіації, з поясненням їхнього емоційного та візуального впливу.

4.4 Опис ходу роботи

- 1) Вивчення принципів кольору, кольорних гармоній, контрастів, теплоти/холодності кольору. Ознайомлення з кольорним колом (наприклад, коло Іттена).
- 2) Розробка 1 мінімалістичної композиції. Можна використовувати графічні редактори (Figma, Adobe Illustrator, Photoshop, Canva) або традиційні засоби.
- 3) Створення 4 версій композиції: ахроматична (тільки чорний, білий та сірі відтінки), монохромна (варіації одного кольору з різною яскравістю/насиченістю), комплементарна (дві протилежні пари з кольорного кола + відтінки), тріада (три кольори: 1 теплий + 2 холодні (або навпаки), з фокусом на баланс і ритм).

Для кожної версії потрібно додати:

- короткий опис емоційного враження від кольору;
 - спостереження про зміну акцентів, візуального балансу та динаміки.
- 4) Оберіть один відомий бренд (наприклад: Coca-Cola, IKEA, Nike, McDonald's, Spotify). Знайдіть приклади їхньої стандартної кольорової палітри. Створіть 2–3 альтернативних варіанти редизайну бренду з іншими кольорами. Проаналізуйте, як змінюється сприйняття бренду, чи зберігається впізнаваність, які емоції викликає нова палітра та наскільки палітра підтримує або змінює характер бренду.

4.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

- 1) Звіт має бути оформлений у вигляді структурованого документа PDF, який містить такі блоки:
- 2) Короткий вступ
- 3) Серія кольорових рішень однієї композиції. Пояснення ефекту кольору, як змінюється настрій, домінанта, візуальний ритм, баланс тощо.
- 4) Дослідження бренду. Пояснення, що змінилося у сприйнятті, які ризики/можливості несе зміна кольору.
- 5) Висновок

Час виконання: 4 години.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №5. ТЕКСТУРА, МАТЕРІАЛИ ТА ПРОСТІР У КОМПОЗИЦІЇ.

Мета: застосовувати теоретичні знання про використання текстур, матеріалів та простору в мистецтві для створення балансу та динаміки у власних творчих проєктах.

5.1 Теоретичні відомості

У композиції текстура, матеріали та простір – це *ключові інструменти*, за допомогою яких художник формує глибину, акценти та настрій зображення.

Текстура – це візуальне або тактильне відчуття поверхні об'єкта. Вона може бути як реалістичною (імітація тканини, каменю, шкіри), так і умовною (створена лише через мазки пензля або графічну стилізацію). Текстура здатна змінювати сприйняття маси об'єкта, його ваги, а також вносити ритмічні елементи у композицію.

Матеріал у зображенні сприймається через текстуру. Наприклад, глянець скла, м'якість тканини чи шорсткість дерева передаються через певну манеру зображення світла, лінії та тону. Саме деталізація поверхонь дозволяє відчувати «фізичність» предмета навіть у двовимірному зображенні.

Простір у композиції – це не просто фон. Це активний елемент, який задає глибину,

масштаб і рух. Художник керує простором за допомогою лінійної та повітряної перспективи, масштабу фігур, перекриття об'єктів, контрастів світла і тіні. Свідоме управління простором дозволяє не лише зобразити тривимірність, а й направляти погляд глядача, створювати напругу або, навпаки, гармонію в композиції.

Баланс і динаміка формуються через взаємодію елементів у просторі.

Баланс – це відчуття візуальної рівноваги. Він може бути симетричним (дзеркальна гармонія) або асиметричним (динамічна рівновага).

Динаміка – це ілюзія руху, яку можна досягнути через діагональні лінії, контрастні кольори, активне чергування фактур і нерівномірний ритм розміщення форм.

Перед виконанням завдання варто знати:

- Як зображати текстуру: використовуйте різні типи штрихування, крапку, мазок, тінь для передачі матеріальності (наприклад, блиск тканини чи пористість каменю);
- Простір і глибина: застосовуйте перспективу (лінійну, повітряну), варіюйте розмір і розміщення об'єктів на площині;
- Контрастність матеріалів: поєднання гладкого/шорсткого, світлого/темного, теплого/холодного – працює на привертання уваги;
- Вплив текстури на композицію: фактурний об'єкт може стати візуальним центром або змістовним акцентом;

У рекламній графіці: простір використовується, щоб чітко виділити продукт або повідомлення; негативний простір (порожні зони) допомагає сфокусувати увагу.

5.2 Завдання до роботи

1. Аналіз композиції

Виберіть 2 картини художників та проаналізуйте, як художник використовує текстури, матеріали та простір у композиції для створення балансу та динаміки. Зверніть увагу на планарність та перспективу. Мінімум 2-3 речення про кожну.

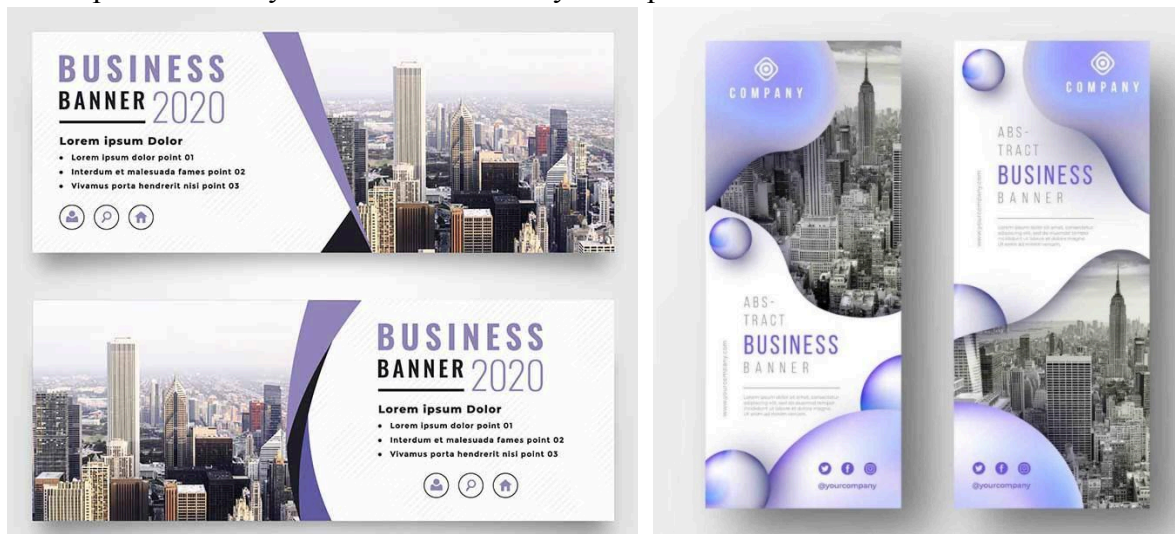
Рисунки 5.1-5.2 – Приклади використання текстури та планарності

Рисунки 5.3-5.4 – Приклади використання текстури, матеріалу, динаміки та кольору

2. Критичний аналіз

Оберіть 1 готовий рекламний плакат або веб-дизайн та проаналізуйте, як використання простору впливає на сприйняття продукту. Які елементи привертають увагу? Як створюється відчуття глибини? Мінімум 2-3 речення.

Рисунки 5.5-5.6 – Приклади дизайнів для аналізу

3. Створення власної композиції – ТВОРЧЕ

Створіть власний малюнок або дизайн, де ви свідомо використовуєте простір для досягнення балансу та динаміки. Експериментуйте з різними елементами, такими як лінії, форми та кольори, щоб направляти око глядача.

Мінімум – робота із складних форм (НЕ геометричні фігури). В ідеалі – власний малюнок чи дизайн. Обираєте із нинішньої лекції декілька ключових понять та малюєте картину, орієнтуючись на обрані критерії. Перед прикріпленням зображення у лабораторній роботі пропишіть, які саме критерії Ви обрали.

5.3 Опис способу обробки результатів

Результати обробляються у формі візуально-аналітичного звіту, який містить:

- аналіз двох художніх творів – з акцентом на текстуру, простір, перспективу, плановість;
- аналіз дизайнерського прикладу – з фокусом на просторові рішення в рекламі або веб-дизайні;
- власну творчу роботу, створену з урахуванням композиційних принципів простору та текстури;
- пояснення до роботи – які концепти, елементи композиції та стилістичні рішення було свідомо використано.

Робота розвиває глибше розуміння композиційних засобів та їх ролі у створенні глибини, ритму й динаміки у візуальному просторі.

5.4 Опис ходу роботи

- 1) Ознайомлення з поняттями текстури, візуального простору, матеріальності та глибини у композиції. Вивчення прикладів плановості (передній, середній, задній план), перспективи (лінійної, повітряної), статичних і динамічних композицій.
- 2) Оберіть 2 твори мистецтва з різних епох або стилів (напр. імпресіонізм, реалізм, модерн, сюрреалізм). Опишіть, як використано текстуру (імітація матеріалу, мазки, поверхня тощо), як організовано простір (глибина, перспектива), як це впливає на баланс, драматизм, напруження, спокій тощо.
- 3) Оберіть будь-який рекламний плакат або макет сайту. Опишіть, як простір і візуальна ієрархія допомагають читабельності та фокусуванню, як текстури або

фонові рішення впливають на сприйняття бренду, які елементи композиційно «ведуть» око глядача.

- 4) Створіть авторську композицію з вираженим використанням простору. У роботі мають бути нестандартні форми (органічні, сюжетні, метафоричні). Ви свідомо обираєте композиційні засоби – перспективу, акценти, плановість, текстуру – і описуєте це в поясненні. Роботу можна виконати традиційно (на папері) або цифрово (в Photoshop, Procreate, Illustrator тощо).

5.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

Оформлення звіту передбачає логічну структуру з поясненням прийнятих рішень.

- 1) Теоретичний вступ з коротким поясненням понять: простір у мистецтві, текстура, матеріал, динаміка.
- 2) Аналітична частина
- 3) Творча частина із зображенням власної роботи. Пояснення (1–2 абзаци), які композиційні елементи використано, як простір впливає на сприйняття, які текстури/матеріали і чому використано.
- 4) Висновки

Час виконання: 4 години.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №6. РИТМ ТА ПОВТОРЕННЯ. БАЛАНС ТА ДИСБАЛАНС. СИМЕТРІЯ ТА АСИМЕТРІЯ.

Мета: застосовувати теоретичні знання про використання ритму, повторення, балансу, дисбалансу, симетрії та асиметрії для створення балансу та динаміки у власних творчих проєктах.

6.1 Теоретичні відомості

Композиційні принципи ритму, балансу, симетрії та асиметрії є фундаментальними для створення цілісних, динамічних і візуально привабливих образів. *Ритм у композиції* – це візуальне повторення елементів (форм, ліній, кольорів), яке створює відчуття руху, темпу або музичності. Він може бути регулярним (чітке повторення) або змінним (із варіаціями).

Баланс – це розподіл візуальної ваги в композиції. *Симетричний баланс* створює відчуття стабільності, спокою, офіційності. Він базується на дзеркальному відображенні елементів по осі. *Асиметричний баланс* – більш складний, але гнучкий: він будується на рівновазі елементів різного розміру, форми, кольору або текстури, що врівноважуються візуально, а не геометрично.

Симетрія асоціюється з гармонією, порядком і структурованістю. У той час як асиметрія часто використовується для створення більш експресивних, живих і несподіваних композицій.

Що важливо знати перед виконанням:

- Принципи створення візуального ритму через повторення та чергування елементів;
- Відмінності між симетричним та асиметричним балансом;
- Як форма, колір і розміщення впливають на візуальну вагу;
- Взаємозв'язок між балансом і динамікою в композиції.

6.2 Завдання до роботи

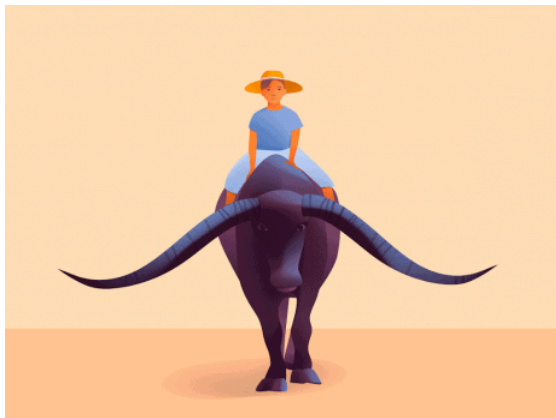
1. Аналіз композицій, фотографій або дизайнів.

Виберіть 2 різні художні твори, фотографії чи дизайни: один з симетричним

балансом, один з асиметричним балансом. Напишіть аналіз, зосереджуючись на тому, як баланс впливає на сприйняття та емоційний відгук глядача. 2-3 речення про кожне.

Рисунки 6.1 -6.2 – Приклади творів для аналізу симетрії

Рисунки 6.3 -6.4 – Приклади творів для аналізу симетрії

2. Критичний огляд архітектури

Оберіть 2 будівлі та проаналізуйте, як балансування симетричних та асиметричних елементів впливає на функціональність та естетику простору. 2-3 речення про кожне.

Рисунки 6.5 -6.6 – Приклади творів для аналізу архітектури

Рисунки 6.7 -6.8 – Приклади творів для аналізу архітектури

3. Створення власної композиції (малюнок, дизайн або ілюстрація)

Створіть власну художню композицію, використовуючи симетричний баланс та поясніть, як ви досягли гармонії та порядку. Потім створіть цю ж композицію з асиметричним балансом, щоб додати динаміки та інтересу та опишіть, як це змінило загальне враження від твору.

6.3 Опис способу обробки результатів

Результати обробляються у вигляді структурованого візуально-аналітичного звіту, який містить:

- аналіз зображень або творів мистецтва з акцентом на типи балансу, їхній візуальний вплив;
- архітектурний огляд – приклади просторового балансу та естетики у реальному середовищі;
- власну творчу роботу – два варіанти композиції (симетрична та асиметрична), що демонструють розуміння принципів композиційної організації;
- рефлексію – коротке пояснення, як змінилася емоційність/візуальний акцент залежно від типу балансу.

6.4 Опис ходу роботи

- 1) Ознайомлення з поняттями ритм/повторення (як елементи створюють візуальний рух), симетрія/асиметрія (дзеркальність проти динамічного балансу), баланс/дисбаланс (вплив розміщення елементів на зорову стабільність).
- 2) Виберіть 2 композиції: симетричну (наприклад, класичний портрет, архітектура, логотип) та асиметричну (сучасна реклама, постер, абстракція). Опишіть по 2-3 речення, який тип балансу використано, яке емоційне враження створює композиція, чи є рух, динаміка або відчуття стабільності.
- 3) Виберіть 2 будівлі (реальні або зображення). Одна з переважною симетрією (наприклад, класичні палаци, храми), друга – з асиметрією (сучасна архітектура, еклектика). Проаналізуйте, як це впливає на функціональність простору, чи викликає структура відчуття порядку/руху/напруги/інтересу.
- 4) Створіть одну композицію (ілюстрацію, постер, дизайн), що демонструє симетричний баланс. Продумайте центральну вісь, дзеркальне розташування, повторювані елементи. Поясніть, які засоби були використані для досягнення гармонії. Потім адаптуйте її у версію з асиметричним балансом. Змініть положення елементів, розмір, розміщення кольору. Додайте пояснення, як композиція стала динамічнішою, які емоції викликає тепер.

6.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

- 1) Короткий огляд принципів симетрії, асиметрії, ритму, балансу.
- 2) Аналітична частина
- 3) Творча частина з власною композицією (2 варіанти).
- 4) Висновок

Час виконання: 5 годин.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №7. ВПЛИВ СВІТЛА ТА ТІНІ.

Мета: вивчення та розуміння того, як світло та тінь впливають на сприйняття об'єктів, простору та атмосфери.

7.1 Теоретичні відомості

Світло та тінь – це ключові інструменти, що допомагають передати об'єм, форму, текстуру й атмосферу. Їх правильне застосування дозволяє створити враження тривимірності навіть на площинному зображенні.

Основні типи освітлення:

- фронтальне (розкриває форму),
- бокове (підкреслює текстуру), контрове (створює силуети),
- розсіяне (м'яке, рівномірне світло).

Тінь буває:

- власна (на самому об'єкті),
- падаюча (від об'єкта на інші поверхні).

Від напрямку світла залежать розміри, форма та інтенсивність тіні, а також загальна композиція.

Світло впливає і на емоційне сприйняття: *тепле освітлення* створює відчуття затишку, а *холодне* – дистанції, строгості. Контраст між світлом і тінню також додає драматизму або навпаки – пом'якшує образ.

Що важливо знати перед виконанням:

- Види освітлення та їх вплив на сприйняття об'єктів;
- Принципи побудови об'єму через світлотінь;
- Як експериментувати з джерелами світла для досягнення різних візуальних ефектів;
- Способи створення тіней в ручному та цифровому малюнку.

7.2 Завдання до роботи

1. Спостереження за тінями

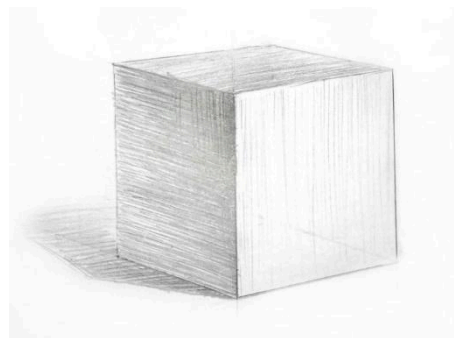
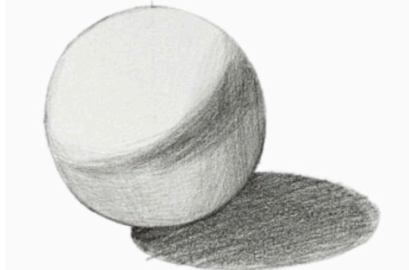
Виберіть предмет і спостерігайте, як його тінь змінюється протягом дня. Зробіть фотографій, щоб зафіксувати ці зміни. Можна не чекати цілий день, а взяти лампу або ліхтарик та посвітити на об'єкт з різних сторін. Також можна поекспериментувати із кольором, насиченістю, яскравістю та холодом світла. Написати висновок щодо експерименту.

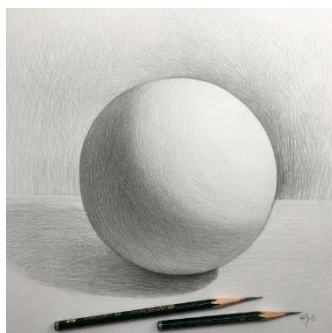
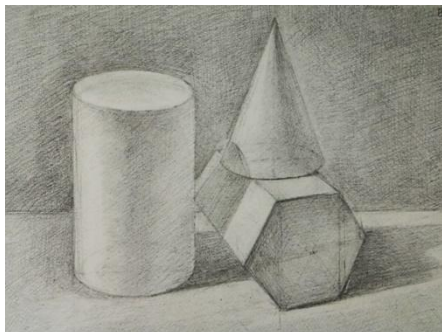
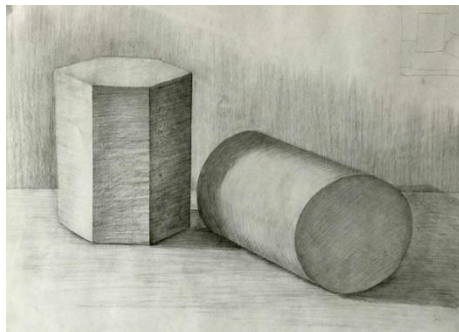
Рисунок 7.1 – Серія портретів з різним освітленням

2. Створення тривимірних об'єктів на папері чи у програмі

Використовуючи тільки олівець/пастель/вугілля/ручка (можна виконувати і на папері, і в програмі, але інструментами для графічного малюнку), намалюйте 2 об'єкти так, щоб вони виглядали тривимірними, за допомогою світла та тіні.

Рисунки 7.2 -7.3 – Приклади тривимірних об'єктів (базовий рівень)

Рисунки 7.4-7.6 – Приклади тривимірних об'єктів (академічний рівень)

7.3 Опис способу обробки результатів

Результати обробляються у вигляді візуально-аналітичного звіту, що включає:

- 1) Фотозвіт експерименту зі світлом і тінню, порівняльні зображення з різними кутами освітлення;
- 2) Висновок з описом, як змінювалося сприйняття форми, об'єму, текстури, емоційного

контексту;

- 3) Графічні роботи (2 зображення), виконані в традиційних або цифрових техніках;
- 4) Коментар до робіт з описом технік моделювання тіні, вибору інструментів, джерела світла, як досягнуто ефекту тривимірності.

7.4 Опис ходу роботи

- 1) Вивчення таких понять, як напрям світла (фронтальне, бокове, контрове), типи тіней (власна тінь, падаюча тінь, півтінь, рефлекс), вплив температури світла (тепле / холодне, насичене / розсіяне) на сприйняття об'єкта.
- 2) Виберіть один предмет (наприклад: куб, м'яка іграшка, кухонний предмет). Проведіть експеримент, використавши світло: або зафіксуйте тіні в різний час дня (ранок/день/вечір), або використайте ліхтарик, лампу, смартфон і змінійте напрямок світла.
- 3) Опишіть, як змінюється довжина, м'якість, форма та інтенсивність тіні, як світло впливає на емоційне враження, що стає більш помітним – текстура, об'єм, край тощо.
- 4) Оберіть два об'єкти (наприклад: куля, циліндр, фігура вільної форми). Виконайте малюнки або цифрові скетчі (2 шт.), використовуючи засоби світлотіньової моделі, а саме: штрихування, розтушовка, градація тону, напрямок світла (бічне/верхнє), позначення власної тіні та падаючої тіні.

7.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

- 1) Короткий теоретичний вступ
- 2) Фотоексперимент із дослідженням об'єкта при різному освітленні;
- 3) Графічні роботи (2 шт.)
- 4) Висновок

Час виконання: 3 години.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №8. ТОН ТА КОНТРАСТ.

Мета: вивчення та розуміння того, як тон та контраст впливають на сприйняття об'єктів, простору та атмосфери.

8.1 Теоретичні відомості

Тон – це світлотіньове значення кольору або сірого. Завдяки тону можна передати глибину, масу та об'єм предметів, не вдаючись до кольору.

Контраст – це відмінність між елементами, що підсилює акценти, створює ритм і визначає ієрархію в композиції.

Тональні переходи можуть бути *плавними* (градієнтними), створюючи м'які об'єми, або *різкими* – що привертає увагу та створює драматизм. У монохромних роботах саме тональні відтінки формують усе зображення.

Контраст може бути *тональним* (світло-темно), *кольоровим* (тепло-холодно), *масштабним*, *текстурним* тощо. Його варто використовувати обережно – надмірна контрастність може зробити роботу занадто агресивною, а нестача контрасту – «плоскою».

Що важливо знати перед виконанням:

- Як використовувати тон для побудови простору та форми;
- Прийоми створення контрасту в композиції;
- Вплив тональних співвідношень на емоційний настрій;

- Роль освітлення у створенні тонального малюнка або фотографії.

8.2 Завдання до роботи

1) Аналіз тону в художніх творах

Виберіть будь-які 2 картини різних художніх стилів. Проаналізуйте, як художники використовують тон для створення настрою та атмосфери. Напишіть короткий огляд своїх спостережень.

Рисунки 8.1-8.2 – Приклади робіт для аналізу.

2) Створення монохромного малюнка

Використовуючи тільки 1 колір, створіть 1 малюнок, який показує глибину та об'єм за допомогою різних тонів цього кольору. Зосередьтеся на тому, як контраст тонів може впливати на сприйняття об'єкта. Робити можна і на папері, і в програмі – за бажанням.

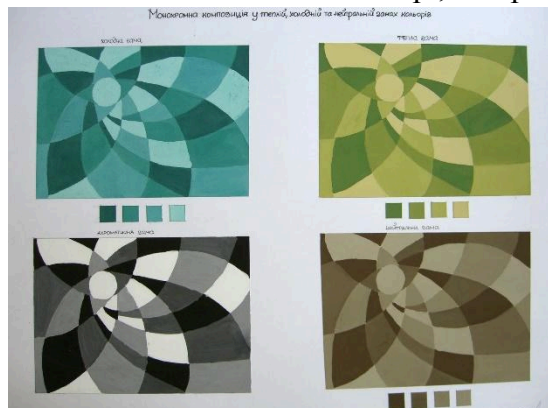

Рисунок 8.3 – Приклади монохроматичного малюнка.

3) Фотографія з контрастним освітленням

Зробіть серію фотографій одного сценарію (мінімум 2) при контрастному освітленні. Спробуйте використовувати природне світло, штучне світло та різні кольорові фільтри. Опишіть, як зміна освітлення впливає на тон, контраст та загальний настрій зображення.

Рисунок 8.4 – Серія прикладів фотографії з контрастним освітленням.

8.3 Опис способу обробки результатів

Результати оформлюються у вигляді структурованого звіту, який включає:

- аналітичні висновки щодо використання тону у двох творах мистецтва різних стилів (реалізм, імпресіонізм, сюрреалізм, абстракціонізм тощо);
- графічну роботу з одноколірною палітрою (малюнок або цифрова робота);
- фотозвіт із серії фотоекспериментів з контрастним освітленням;
- стислу аналітику: як зміна тону та контрасту змінює емоційне сприйняття зображення, його настрої і візуальний фокус.

8.4 Опис ходу роботи

- 1) Вивчення таких понять, як **тон** (світлотіньова градація одного кольору), **контраст** (різниця між темними й світлими елементами композиції), види контрасту: світловий, теплий/холодний, тональний, кольоровий, емоційний.
- 2) Виберіть 2 твори різних художніх напрямів (напр., «Виклик» Караваджо та «Імпресія. Схід сонця» Клода Моне). Проаналізуйте використання тону для передачі глибини, настрою, атмосфери (2-4 речення на кожен твір).
- 3) Виберіть 1 колір (наприклад, синій) та створіть малюнок з глибоким передаванням простору через тональні варіації. Використовуйте мінімум 5 градацій від найсвітлішого до найтемнішого тону. Зверніть увагу на плавні переходи й глибину форми.
- 4) Складіть серію з 2-3 фото одного сюжету з різним типом освітлення (денне природне світло, штучне спрямоване світло (лампа, ліхтарик), кольоровий фільтр (теплий/холодний). Зафіксуйте зміни у загальному враженні, контрастності, акцентах.

8.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

- 1) Короткий вступ
- 2) Аналіз творів
- 3) Монохромний малюнок
- 4) Фотографічний блок (порівняльна панель з 2–3 фото)
- 5) Висновок

Час виконання: 3 години.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №9. ДИНАМІКА ТА РУХ. ПРОСТІР ТА ПЕРСПЕКТИВА. РІЗНІ КУЛЬТУРИ ТА ПСИХОЛОГІЯ У КОМПОЗИЦІЇ.

Мета: вивчення та розуміння того, як динаміка, рух, простір та перспектива впливають на сприйняття об'єктів, простору та атмосфери.

9.1 Теоретичні відомості

Динаміка в композиції передає відчуття руху, енергії, зміни. Її можна створити за допомогою діагоналей, повторення, хвилястих форм, напрямку погляду персонажів, жестів, ліній перспективи або ілюзії зміщення.

Статичні композиції – це вертикальні або горизонтальні, а *динамічні* – діагональні, з елементами розвороту.

Перспектива – це спосіб зображення простору на площині, який створює відчуття глибини. *Види перспективи:*

- *Лінійна* (одна, дві або три точки сходження);
- *Повітряна* (дальші об'єкти стають менш чіткими і менш контрастними);
- *Кольорова* (дальні об'єкти мають холодніші, приглушені тони).

Фокусна точка – це візуальний центр композиції. Щоб виділити її, використовують контраст, ізоляцію, ведення ліній, а також масштаб.

Рух у композиції часто спрямовує глядача до фокусної точки.

Що важливо знати перед виконанням:

- Як створити відчуття простору за допомогою перспективи;
- Прийоми створення динаміки та руху в статичних зображеннях;
- Роль фокусної точки в композиції;
- Як напрямні лінії та масштаб формують глибину.

9.2 Завдання до роботи

1. Аналіз композиції

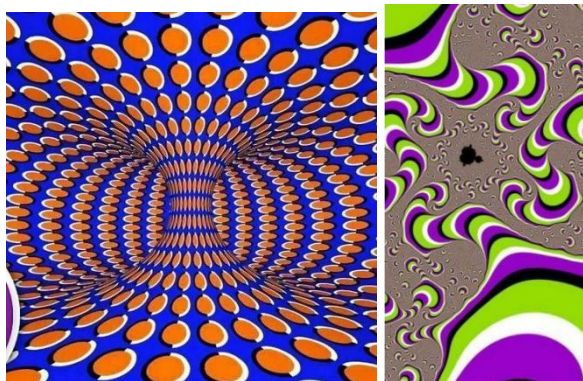
Виберіть будь-який 1 твір мистецтва (картину, скульптуру, фотографію) та проаналізуйте його композицію. Зверніть увагу на використання різних елементів. Як ці елементи, які ми розглядали на лекції та вчили раніше, впливають на динаміку та рух у творі?

Рисунки 9.1-9.2 – Приклади робіт для аналізу динаміки.

2. Ілюзія руху

Знайдіть в інтернеті 1 статичне зображення/малюнок/фотографію, яке створює ілюзію руху. Проаналізуйте, які техніки використовуються: зміщення, повтори, розмиття або перекриття, щоб додати динаміку до композиції.

Рисунки 9.3-9.4 – Приклади робіт з ілюзією.

3. Простір та перспектива

Знайдіть в інтернеті фотографії/малюнки, які використовують для створення глибини:

- а) лінійну перспективу
- б) колірну перспективу
- с) повітряну перспективу

Наведіть по 1 прикладу фото/малюнків на кожний вид перспективи та підпишіть, де яка. Проаналізуйте, як зміна перспективи впливає на загальне сприйняття простору?

Рисунки 9.5-9.7 – Приклади робіт для аналізу простору та перспективи.

4. Фокус та точки інтересу

Створіть у програмі динамічну композицію із геометричних фігур, поекспериментуйте з розміщенням точок інтересу. Спробуйте різні методи для привертання уваги до ключових елементів, такі як контраст, ізоляція або ведення ліній. Опишіть результати експерименту.

Рисунки 9.8 – Приклади робіт для завдання 4.

9.3 Опис способу обробки результатів

Результати лабораторної роботи оформлюються як візуально-аналітичне дослідження з відповідями на поставлені завдання:

- кожне аналітичне завдання супроводжується ілюстрацією/прикладом і коротким текстовим коментарем (3-5 речень);
- власна композиція оформлюється з поясненням використаних прийомів (фокус, динаміка, ведення погляду);
- додаткові візуальні матеріали додаються у вигляді зображень або скріншотів з підписами;
- висновки підсумовують загальне розуміння простору, руху та психології візуального сприйняття.

9.4 Опис ходу роботи

- 1) Ознайомлення з поняттями: динаміка (передача руху та енергії через композиційні рішення), ілюзія руху (створення враження динаміки у статичному зображенні), простір і перспектива (способи передачі глибини: лінійна, повітряна, колірна), фокус і точка інтересу (центр візуальної ваги, ведення погляду).
- 2) Виберіть один твір мистецтва (картина, фотографія, скульптура). Визначте, як композиційні елементи створюють відчуття руху. Опишіть використані прийоми: лінії дії, ритм, нахил, повтор, світлотінь тощо.
- 3) Знайдіть приклад зображення, що створює ілюзію руху (оп-арт, динамічна фотографія, GIF-кадр) Визначте, як автор досяг цього ефекту – через розмиття, ритм, накладення, перспективу, хвилі форм тощо.
- 4) Знайдіть 3 приклади (по 1 на кожен тип перспективи):
 - *Лінійна* – прямі, що сходяться в точку сходження;
 - *Колірна* – зменшення насиченості й контрасту на дальньому плані;
 - *Повітряна* – імітація глибини через світліші відтінки і менш чіткі контури.Опишіть, як ці прийоми впливають на відчуття простору.
- 5) У будь-якій програмі (Figma, Illustrator, Photoshop, Canva тощо) створіть динамічну композицію з геометричних фігур. Визначте фокусну точку. Спробуйте кілька варіантів її акцентування: кольоровий контраст, ізоляція елемента, лінії ведення. Опишіть, який метод спрацював найкраще та чому.

9.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

- 1) Короткий вступ
- 2) Аналітична частина: опис твору мистецтва (назва, автор, рік, стиль) та аналіз ілюзії руху.
- 3) Практична частина
- 4) Висновки

Час виконання: 3 години.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №10. КОМПОЗИЦІЯ У ЖИВОПИСІ ТА ФОТОГРАФІЇ.

Мета: підсумкова робота із закріпленням вивченого про композицію у живописі та фотографії.

10.1 Теоретичні відомості

Живопис і фотографія – це два різні, але пов’язані між собою мистецтва, які активно використовують правила композиції. В основі обох лежать ті самі принципи: баланс, ритм, контраст, симетрія, перспектива, фокусна точка тощо.

У живописі художник має повний контроль над усіма елементами: світлом, кольором, формою.

У фотографії композиція виникає у момент зйомки або обробки, й саме правильне розташування елементів у кадрі (наприклад, за правилом третин) дозволяє зробити зображення сильним та ефективним.

Правило третин – один із ключових композиційних прийомів, який передбачає розміщення важливих об’єктів у точках перетину ліній, що ділять кадр на третини. Це створює баланс і природний рух погляду.

Що важливо знати перед виконанням:

- Як використовувати художні принципи в цифрових і традиційних техніках;
- Прийоми композиції у фотографії: правило третин, лінії ведення, рамкування;
- Вплив розташування об’єктів на глядацьке сприйняття;
- Особливості роботи з кольором, світлом і формою.

10.2 Завдання до роботи

1. Власна композиція

У програмі або на папері намалюйте композицію. Важливо, щоб у композиції були використані знання, отриманні під час вивчення основ композиції, а саме щось з переліку: колірна гама, ритм, повторення, баланс/дисбаланс, симетрія/асиметрія, світло та тінь, тон та контраст, динаміка та рух, простір та перспектива. Виберіть саме те, що можете використати у своїй композиції, та створіть композицію. Це можуть бути мандали, орнаменти, геометричні фігури, ілюстрації, малюнки тощо.

2. Фотографія

Зробіть фотографію, дотримуючись правила третин, та додайте зверху на фотографію сітку (розділіть рамку фотографії двома рівновіддаленими вертикальними лініями та двома горизонтальними лініями). Пам’ятайте, що об’єкти зазвичай не розташовуються в центрі кадру, а за правилом третин ви можете контролювати кінцеве зображення та подорож глядача крізь кадр.

Рисунки 10.1 – Приклад фотографії.

10.3 Опис способу обробки результатів

Результати оформлюються у вигляді двох основних візуальних завдань з короткими поясненнями:

- 1) Зображення композиції, до якої додається підпис, які саме принципи композиції

використано (напр., «асиметрія та тепла кольорова гама для створення руху та глибини»). За бажанням можна додати невеликий процес створення – ескізи, варіанти.

- 2) Фото з накладеною сіткою «правила третин» + 2-4 речення пояснення, чому обрано таку побудову кадру, де знаходиться точка інтересу, як ведеться погляд глядача.

10.4 Опис ходу роботи

- 1) Коротко пригадати, які композиційні прийоми вже опрацьовано: колірна гармонія, симетрія, баланс, світлотінь, фокус, ритм, перспектива.
- 2) Оберіть один або кілька з вивчених композиційних принципів. Створіть малюнок / графіку / дизайн / ілюстрацію (на папері чи в програмі). Зверніть увагу на узгодженість візуальних елементів та загальну естетику. Додайте підпис до роботи: які саме принципи композиції ви використали і чому.
- 3) Зробіть фотографію (можна на телефон). Накладіть сітку (3×3). Оберіть, де розташований головний об'єкт (в точці перетину ліній або вздовж однієї з ліній). Додайте коментар: як композиція кадру впливає на сприйняття фото.

10.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

- 1) Вступ
- 2) Робота 1 – власна композиція
- 3) Робота 2 – фотографія з правилом третин
- 4) Висновок

Час виконання: 3 години.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №11. КОМПОЗИЦІЯ У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ ТА АБСТРАКТНОМУ МИСТЕЦТВІ

Мета: підсумкова робота із закріпленням вивченого про композицію у графічному дизайні та абстрактному мистецтві.

11.1 Теоретичні відомості

Графічний дизайн – це функціональне мистецтво, яке поєднує естетику та комунікацію. Композиція в дизайні залежить від розташування елементів, кольорової гармонії, типографіки, балансу й ритму. Добре спроектована композиція керує увагою глядача, підсилює меседж і полегшує сприйняття інформації.

Абстрактне мистецтво, навпаки, не завжди має чітке смислове навантаження, але активно використовує форму, колір, ритм, пропорції та композиційні прийоми для створення емоційного або естетичного ефекту.

У таких роботах важливо передати настрій через візуальні засоби, навіть без впізнаваних об'єктів.

Що важливо знати перед виконанням:

- Основи візуальної ієрархії в дизайні;
- Як використовуються сітки, модулі та баланс для структурування;
- Особливості абстрактного мислення у побудові композиції;
- Як взаємодіють колір, форма та простір у сучасному візуальному мистецтві.

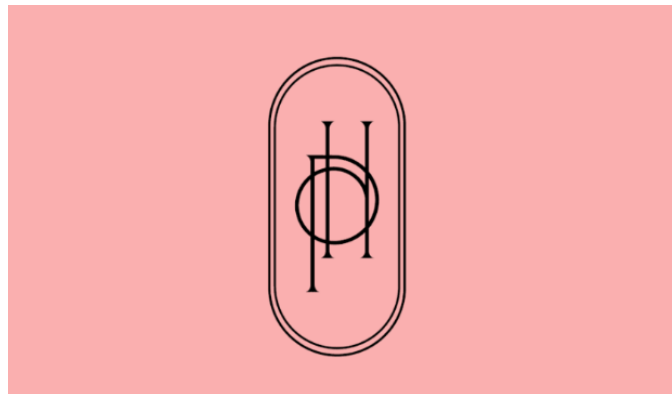
11.2 Завдання до роботи

1. Аналіз дизайнів

Аналіз графічних дизайнів на Behance. Виберіть 1 графічний дизайн поліграфічної продукції, 1 логотип і 1 ілюстрацію. Проаналізуйте їх композицію, звертаючи увагу на розташування елементів, кольорову гаму, використання простору тощо.

Рисунки 11.1 – Приклад візитівок.

Рисунки 11.2 – Приклад логотипу.

Рисунки 11.3 – Приклад ілюстрації.

2. Власна композиція

Створення абстрактної композиції. Проаналізуйте роботи інших митців (не описувати, просто надихнутися). Експериментуйте, щоб створити візуально цікаву композицію.

11.3 Опис способу обробки результатів

Результати подаються у двох частинах:

1) Аналіз графічного дизайну (з платформи Behance):

Обираються три приклади – поліграфічний дизайн, логотип, ілюстрація. До кожного – короткий (2-4 речення) візуальний аналіз композиції: розташування елементів, використання кольору, типографіки, простору, ритму, акцентів.

2) Власна абстрактна композиція:

Один оригінальний твір (цифровий або на папері). До нього – короткий опис: які принципи композиції застосовано, як досягнуто візуальної рівноваги або емоційного ефекту, з чого черпалося натхнення.

11.4 Опис ходу роботи

- 1) Перейдіть на платформу <https://www.behance.net>. Знайдіть 1 приклад поліграфічного дизайну (афіша, обкладинка, буклет, постер тощо), 1 приклад логотипу, 1 приклад ілюстрації (цифрової або ручної). Для кожного зробіть мініаналіз (які композиційні елементи виділяються, як організовано простір, яку роль відіграє колір або типографіка).
- 2) Перегляньте приклади абстрактного мистецтва або сучасного графічного дизайну (але без опису, лише для натхнення). Створіть власну композицію з абстрактних форм (можна в Illustrator, Photoshop, Figma або вручну). Оберіть бажану стилістику: геометрична абстракція, експресіонізм, конструктивізм тощо. Продумайте використання простору, форми, кольору, ритму, напрямку ліній;

11.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

- 1) Вступ
- 2) Аналіз графічних дизайнів
- 3) Створення абстрактної композиції
- 4) Висновок

Час виконання: 2,5 години.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА №12. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КОМПОЗИЦІЇ. ЕКСПЕРИМЕНТИ ТА НЕТРАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ.

Мета: підсумкова робота із закріпленням вивченого про сучасні підходи до композиції.

12.1 Теоретичні відомості

Сучасне мистецтво та дизайн активно використовують експериментальні композиційні методи, які виходять за межі класичних правил. Це може бути деконструкція форми, поєднання різних стилів, змішування медіа (традиційне + цифрове), використання 3D, інтерактивних елементів, фотомонтажу, колажу, інсталяцій.

У фокусі – не тільки зовнішня естетика, а й взаємодія з глядачем, контекст, ідея. *Сучасні композиції* можуть бути хаотичними, фрагментарними, незбалансованими, але при цьому емоційно сильними або концептуально наповненими.

Сучасні підходи дозволяють художникам працювати без обмежень – експериментувати з масштабами, простором, технікою, використовувати технології (AR, VR, анімацію, відео тощо).

Що важливо знати перед виконанням:

- Основи цифрового мистецтва й мультимедійної композиції;
- Як поєднувати традиційні та сучасні техніки;
- Роль експерименту як художнього методу;
- Приклади сучасних форматів: фотоколаж, інсталяція, візуальний перформанс, генеративне мистецтво.

12.2 Завдання до роботи

1. Аналіз творів мистецтва

Знайдіть в Інтернеті та проведіть аналіз творів мистецтва (3-4 речення) на використання сучасних підходів до композиції. Наведіть приклади творів на наступні категорії:

- а) цифрова композиція, яка включає елементи 3D-модельювання, фотомонтажу або цифрового живопису.

Рисунок 12.1 – Приклад цифрової композиції.

- б) просторова інсталяція, яка взаємодіє з навколишнім середовищем.

Рисунок 12.2 – Приклад просторової інсталяції.

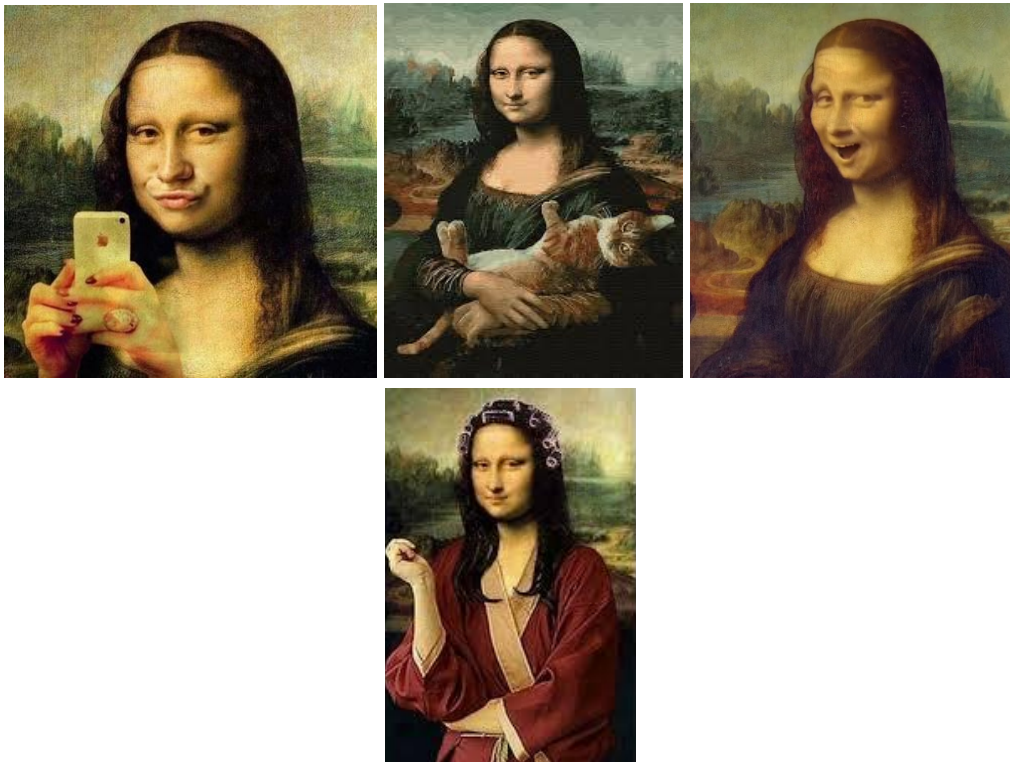
- с) поєднання традиційних художніх технік з цифровими елементами.

Рисунок 12.3 – Приклад поєднання технік.

2. Створення роботи із сучасним підходом мистецтва

Оберіть будь-яку картину або скульптуру мистецтва та доповніть 1 та більше (за бажанням) зображень, використавши сучасні підходи до композиції.

Рисунки 12.4-12.7 –Сучасний підхід на прикладі Мона Лізи.

Рисунки 12.8-12.11 –Сучасний підхід на прикладі Давіда.

12.3 Опис способу обробки результатів

Результати подаються в одній або двох частинах (залежно від вибору студента):

1) Аналіз творів мистецтва

Студент обирає по одному прикладу для кожної з трьох категорій (цифрова композиція, просторова інсталяція, мікс традиційного й цифрового). До кожного – короткий аналітичний текст (3-4 речення), що висвітлює композиційні прийоми, новаторські рішення, технічне та емоційне враження.

2) Створення експериментальної роботи

Студент бере за основу вже існуючий художній твір (картина, скульптура тощо) і створює на його основі нову версію або доповнення з використанням сучасного інструментарію – 3D, цифрова колажність, VR/AR-ефекти (на рівні ескізу/ідеї), фотоманіпуляції тощо. Подається з коротким коментарем щодо обраного підходу.

12.4 Опис ходу роботи

- 1) Знайдіть приклади трьох сучасних робіт: один цифровий твір (цифровий живопис, 3D-арт, фотоманіпуляція, NFT тощо), одну просторову інсталяцію (наприклад, світлова або текстильна взаємодія з простором), один твір, що об'єднує традиційне мистецтво (олівець, фарби тощо) з цифровими елементами (AR-ефекти, анімація тощо).
- 2) Для кожного прикладу проведіть короткий візуальний аналіз, як композиція працює з простором, кольором, ритмом, як експеримент змінює сприйняття твору, як технології або нові підходи підсилюють ідею.
- 3) Виберіть традиційний твір мистецтва: скульптуру, картину, малюнок, ілюстрацію. Визначте, як і за допомогою чого його можна доповнити чи трансформувати (цифрова колажність, 3D, інтерактив, поєднання візуального з текстом/анімацією тощо). Створіть змінений варіант або серію зображень, які демонструють розвиток ідеї. Напишіть пояснення, який ефект ви прагнули досягти, що було головним композиційним викликом, як новий підхід розкрив тему.

12.5 Рекомендації щодо оформлення звіту з роботи

- 1) Вступ
- 2) Аналіз сучасного мистецтва
- 3) Створення роботи із сучасним підходом мистецтва
- 4) Висновки

Час виконання: 2 години.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Арнхейм Р. Мистецтво і візуальне сприйняття. — Київ: Основи — 2010. — 392 с.
2. Артемьєва І. С. Основи композиції в дизайні : навчальний посібник (з практикумом) з навчальної дисципліни — Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». — 2023. — 131 с.
3. Юшко В. Колір у системі візуальних засобів комунікації — Київ : Український науковий журнал «ОСВІТА РЕГІОНУ»
4. Іттен Й. Мистецтво кольору — Харків : Ранок — 2011. — 96 с.
5. Лосєв І. В. Історія і теорія світової культури: Європейський контекст. — К., 1995.-224 с.
6. Селігей П. О. Роль композиції у створенні та сприйнятті наукового твору. — 2015. — 10 с.